

Biblioterápia olasz módra

Magyarországi távlatból, ahol régóta oly sok megjelenési módja van a biblioterápiás képzéseknek, és cikkek, könyvek formájában egyre szélesebb körben kibontakozó szakirodalma is van a területnek, nehéz elképzelni, hogy milyen lehet a helyzete annak a szakembernek, aki egy olyan – tőlünk nem is oly távoli – országban sajátítaná el és gyakorolná az irodalomterápiát, ahol nincsen ennek komolyabb hagyománya. Nem is gondolnánk, milyen ínséges a helyzet a művészetben, irodalomban gazdag Olaszországban, ahol ugyan az utóbbi években több olyan könyv is megjelent, amely látszólag a biblioterápia témájával foglalkozik, mégsem nevezhető egyik sem a téma elmélyült, elméleti és gyakorlati alapozást is nyújtó szakirodalmának.

Miro Silvera, milánói költő, író, fordító, szerkesztő 2007-ben, a Salani Kiadónál megjelent *Libroterapia. Un viaggio nel mondo infinito dei libri, perché i libri curano l'anima* [Könyvterápia. Utazás a könyvek végtelen világában, mert a könyvek gyógyítják a lelket] című, fotókkal gazdagon illusztrált könyvecskéje, ahogy a címe is kiválóan kifejezi, poétikus, némiképp naiv rácsodálkozás a könyvek fejlesztő hatására, a könyvek életünkben való hasznosulásának széles spektrumát áttekintve a Bibliától a fekete mágiáról szóló könyveken át a szakácskönyvekig, illetve a különböző bajokra ajánlott „könyvpirulákig” (pl. máig kísértő boldogtalan gyermekkorunk gyógyítására olvassunk Twist Olivért vagy Anna Frank naplóit; elégtelen szexuális élet esetén a férfiak Abelard, a nők Héloise élet-történetét olvassák) stb.).

Pszichológusok, pedagógusok, művészetekkel és fejlesztéssel, tanácsadással foglalkozó szakemberek írásai alkotják a pszichológus, Barbara Rossi által szerkesztett és a La Meridiana Kiadónál, 2009-ben megjelent *Biblioterapia. La lettura come benessere* [Biblioterápia. Az olvasás mint jólét] című kötetet, amely az olvasás és az írás segítő-fejlesztő, terápiás alkalmazását mutatja be a gyerekeknek való olvasás hasznáról, az önéletírás terápiás értékéről, az olvasás mentálhigiénés funkciójáról és a meghatározó, sorsfordító egyéni olvasmányélményekről, valamint a csoportos olvasásról szóló önálló tanulmányok keretében. Noha számos fontos megállapítást tartalmaz a kötet, nem vezetni egységes koncepció, s a gyakorlatban való adaptálhatósága is minimális.

Francia eredetiben 2015-ben, az Actes Sudnél, olasz fordításban pedig 2016-ban, a Ponte alla Grazie Kiadónál jelent meg Régine Detambel, a francia kineziológus, író nő *I libri si prendono cura di noi. Per una biblioterapia creativa* [A könyvek gyógyítanak. Egy kreatív biblioterápia felé] című könyve, amely szintén költői és rendkívül személyes, szépirodalmi

utalásokban gazdag esszék, költői fantáziacímekkel ellátott szubjektív eszmefuttatásokat tartalmaz az olvasás ránk gyakorolt pozitív hatásairól.

Az említett „szakirodalmak” sorából toronymagasan kiemelkedik a veronai egyetemi kórházban dolgozó ápoló, irodalmár, gyakorló biblioterapeuta, Marco Dalla Valle munkássága, akinek 2014 óta jelennek meg nagyobb lélegzetvételű összefoglaló tanulmányai (például a *Biblioteche oggi* [Könyvtárak ma] hasábjain) a biblioterápia nemzetközi hagyományainak olaszországi megismertetése és a módszer segítő szakemberek körében való népszerűsítése céljából. Ezzel Dalla Valle azt végezte el, amit az elmúlt negyven év leforgása alatt tett meg főként Bartos Éva és Nagy Attila a biblioterápia magyar könyvtárosi és pedagógusi köztudatba való beemeléseivel. A vállalkozás 2017-re érett meg annyira, hogy már egy, az elméleti alapokat és a gyakorlati, módszertani ismereteket egyaránt rendszerező kézikönyv formájában is érdemes volt összefoglalni mindazt, amit a biblioterápia sok év alatt áttekintett hatalmas mennyiségű nemzetközi szakirodalmából és Marco Dalla Valle 2010 óta tartott saját (főleg klinikai) biblioterápiás foglalkozásaiból származó tapasztalatai alapján mondani lehetett. Így került kiadásra 2018-ban, előbb az egészségügyi szakemberek továbbképzésében készített tananyagok között e-book formájában (EBOOKECM.it), majd ugyanebben az évben, teljes változatában a veronai Qui Edit Kiadónál nyomtatásban is a *Biblioterapia. Strumenti applicativi per le diverse professioni* [Biblioterápia. Alkalmazott eszközök a különféle szakmák számára] című könyv, amely igazi unikumnak és a szó szoros értelmében véve hiánypótló munkának számít az olasz biblioterápia szegényes szakirodalmi felhozatalában.

A könyv első fejezete a biblioterápia fogalmának és professziójának kialakulástörténetét, annak közismert, főbb csomópontjait tekintve át a 19. század elejétől fogva, hangsúlyt helyezve olyan meghatározó szerzők munkásságának méltatására, mint az amerikai Arleen McCarty Hynes. Hynes kapcsán szó esik a washingtoni St. Elizabeths Hospitalhoz köthető klinikai (pszichiátriai) biblioterápiás gyakorlat és akkreditált képzés kialakulásáról, valamint az első biblioterápiás szakmai szervezet, az amerikai NAPT létrejöttéről és jelentőségéről.

A következő, kissé konfúzusra sikerült fejezetben sok alapvető fogalomról és jelenségről szó esik. A fejezetben a szerző a témára vonatkozó szakirodalom tekintélyes mennyisége miatt aligha vállalkozhatott arra, hogy teljességre törekvő módon kísérelje meg a biblioterápia elméleti alapjainak összefoglalását és rendszerezését. Jobb híján néhány kérdést emel ki és jár körül. E fejezet – amely egyszersmind a kötet legkevésbé sikerült, meglehetősen szerteágazó része – többek között Caroline Shrodes pszichodinamikus tanulmányai, Arisztotelész katarzisélmélete, Hans-Robert Jauss és Wolfgang Iser recepcióesztétikája, Franco Fortini narratológiája, a neurológia, valamint Carl Rogers csoportterápiás nézetei alapján tárgyal az olvasással és a biblioterápiával kapcsolatos alapfogalmakat és jelenségeket.

A 113. oldalon, gyakorlatilag a harmadik fejezettel kezdődnek a kötet legértékesebb részei, amelyek egyszersmind a kötet szerzőjének biblioterápia-felfogását is hűen tükrözik. Alkalmazott biblioterápia címszó alatt számos módszertani kérdésről olvashatunk, amely rész számos, a biblioterápia eszköztárát a maga területén alkalmazni óhajtó szakma képviselőinek nyújt a gyakorlatba konkrétan átültethető módszertani eszköztárat. A fejezet fontos része a biblioterápia folyamatszemléletű leírása (Laura J. Cohen, Arleen M. Hynes és R.J. Rubin teóriái alapján), amelynek megértése elengedhetetlen az e téren vég-

zett munka szakmaisága, hatékonysága és kontrolláltsága szempontjából. A fejezet kitér a biblioterápiában alkalmazható kérdőívészés célszerű adataira és azok elemzésére is. A biblioterápiában alkalmazott eszközök és módszerek tárgyalása során lényegretörő leírást találunk a biblioterapeuta szerepéről, az empátiás megértés fontosságáról, a szükséges pszichológiai tudásról, a hangos felolvasás fontosságáról és technikájáról, a testbeszéd jellegzetességeiről, a storytelling technikájának és az írásnak az alkalmazhatóságáról, a narratív orvoslásról. Külön fejezet szól a biblioterápiában alkalmazott, az e munkához kiválasztott szövegek, művek kérdéséről, a kiválasztás lehetséges, illetve javasolt tematikus és stilisztikai szempontjairól.

A 243. oldalon kezdődik a kézikönyv utolsó nagyobb egysége, amely olyan kérdésekkel foglalkozik, mint a csoportvezetés mikéntje, amely rész a csoportdinamika alapvető, a biblioterapeuta által feltétlenül ismerendő jelenségeit és a csoportfejlődés ismert szakaszainak jellegzetességeit járja körül, több esettanulmány-jellegű leírással segítve a kérdéses helyzetek elemzését és megértését. Ez a rész különösen tanulságos lehet a magyar olvasók számára, akik gyakran inkább a szövegek terápiás erejében bíznak, hogy ez majd működni fog (részben így is van), miközben csekély ismereteik vannak a csoportdinamikai és csoportterápiás kérdésekben, vagyis gyakorlatilag kevés fogalmuk van arról, hogy mivel bánnak a csoportvezetés során. Különös éleslátásra vall, hogy Marco Dalla Valle erre a kérdésre is szán figyelmet, s nem mulasztja el olyan, ide kapcsolódó fontos témakörök említését sem, mint a (biblio)terápiás munka etikai alapjainak tisztázása. Hazánkban gyakorlatilag csak mostanára jutott el oda a biblioterápia, hogy felmerült egy, a szakmát szabályozó etikai kódex megalkotásának a vágya, amit tettek is követtek. Hiszen a felelősség tisztázása és a problémás kérdések szabályozása nélkül nem lehet felelős segítői munkát végezni. Egyedülálló és egyben üdvözlendő jelenségnek számít a szakirodalomban, hogy a kötet szerzője nemcsak a csoportos biblioterápiáról értekezik – ami a gyakoribb megvalósulási forma –, hanem a kötet végén külön fejezetben, a 283. oldaltól bő húsz oldalon keresztül tárgyalja az egyéni biblioterápiás üléseken végzett munka és a kétszemélyes terápiás kapcsolat sajátosságait is, amelyek sok tekintetben igen eltérnek a csoportterápiás kerettől, s a biblioterapeuta, ha csak nem képzett ilyen irányban, nem is feltétlenül felkészült rá.

A kötetet záró oldalak a tematikus vagy tárgyszavakra épített biblioterápiás könyvajánló listák mintájára konkrét problémák, témakörök kapcsán ajánlanak konkrét műcímeket, a választást segítő rövid annotációkkal. Ez a rész némiképpen kilóg a kötet koncepciójából, bár kétségkívül hasznos lehet annak, aki hozzáfér a felsorolt művekhez. Magyar kontextusban nyilván más művekkel készítenénk el ezeket a listákat, ha már mindenképpen ragaszkodunk hozzá, hogy készítsünk ilyesmit.

Összességében egy kiváló, valóban hiánypótló kézikönyv készült el olasz nyelven, s csak remélni lehet, hogy ez a rendkívül hasznos forrás részben vagy egészen magyarra fordítva is elérhetővé válik az irodalomterapeuták számára.

Béres Judit

Marco DallaValle: *Biblioterapia. Strumenti applicativi per le diverse professioni.*
Verona: Qui Edit, 2018. 347 p.